

УДК 796.5

ОСВІТНЄ ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ

Олена СУРГАЙ

Львівський державний університет фізичної культури

Рекреаційна і оздоровча діяльність поєднується в туризмі з пізнавальною діяльністю. Програмування змісту туристської подорожі, його маршруту і об'єктів огляду виступає як програмування пізнавальної діяльності туристів.

Тим самим в туризмі одержує свій вираз своєрідна форма освіти і самоосвіти. Шкільний туризм тісно пов'язаний з краєзнавством. Велика частина туристичних походів, екскурсій і подорожей школярів має краєзнавчий зміст.

Специфічними рисами туризму як засобу і методу фізичного виховання є: забезпечення комплексного розвитку фізичних якостей і рухових навиків, вдосконалення фізичного розвитку; оволодіння технічними прийомами туристських вправ і вправ з інших видів спорту.

Ключові слова: освітнє значення, пізнавальна діяльність, туристичні походи, маршрут.

Постановка проблеми. В туризмі закладені величезні можливості для виховання і підвищення культурного і освітнього рівня людей, що беруть участь в ньому.

Рекреаційна і оздоровча діяльність поєднується в туризмі з пізнавальною діяльністю; в цьому якраз полягає одна з основних відмінностей туризму від відпочинку в закордонних країнах. Головним мотивом пізнавальної діяльності мандрівників виступають їх пізнавальні інтереси, для всебічного задоволення яких туризм має велику і різноманітну нагоду.

Джерелом знань під час подорожі є слово екскурсовода, різноманітна література (довідники, путівники), і безпосередній контакт з туристськими об'єктами, що поєднують теорію з практикою.

Мета дослідження – визначити освітнє значення туризму.

Методи дослідження теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел.

Результати дослідження. Пізнавальна функція туризму здійснюється тоді, коли перед туристами розкривається зміст всього, що вони бачать в природі, в пам'ятках історії і архітектури, в культурі і господарській діяльності людей [1, 8].

Тому програмування змісту туристської подорожі, його маршруту і об'єктів огляду виступає як програмування пізнавальної діяльності туристів.

Тим самим в туризмі одержує свій вираз своєрідна форма освіти і самоосвіти туристських подорожах поповнюються знання школярів про різні сторони життя нашої країни про свій край.

У туристських подорожах і походах створюються можливості для близького спілкування з природою, для її естетичного сприйняття і глибшого пізнання, для формування дбайливого відношення до природних багатств, розуміння суті і значення охорони природи для вивчення її визначних пам'яток і об'єктів, що охороняються.

Велике значення туризму у формуванні знань людини про історію своєї країни.

У подорожах туристи знайомляться з пам'ятниками історії і культури, які є вираженням *багатогранної культурної спадщини народу: місцями історичних подій, військової слави, діяльності цікавих людей, різними реліквіями країни, архітектурними пам'ятниками, будівлями, що мають історичне значення, меморіальними спорудами.*

Туризм виконує важливу роль в розвитку економічних і політичних знань підлітків і молоді, стаючого покоління, в їх ознайомленні з різними сторонами економічного, культурного і політичного життя свого краю.

Різнноманітність вражень, одержуваних туристами, має велике значення для розширення їх загальноосвітнього і культурного кругозору.

З пізнавальними функціями туризму пов'язано і його виховне значення. Відвідини місць, пов'язаних з революційною, бойовою і трудовою славою народу, з пам'ятниками громадянської і Другої Світової воєн, меморіалами – сприяють формуванню у туристів почуття патріотизму.

У подорожі і поході кожний турист весь час знаходиться в колективі, в постійному спілкуванні з іншими туристами, часто в незвичайних умовах і обставинах, під новими враженнями. Круг знайомств туристів і їх контакти з людьми розширюються і це надає новий зміст. Все це сприяє формуванню почуття колективізму.

Туризм позитивно впливає на фізичний стан підлітків. Діяльність туристів в подорожі і поході різноманітна.

Навіть в організованих подорожах, не говорячи вже про походи спортивного характеру, де від туриста потрібні витривалість і сила, школярі, як правило, більше рухаються і зберігають значно більше фізичне навантаження, ніж в повсякденному житті. Це позитивно позначається на здоров'ї дитини, служить стимулятором, що підтримує їх здоров'я і працездатність.

Пізнавальні і спортивні можливості туризму створюють сприятливі умови для ставового і корисного в освітньому і виховному відношенні проведенні дозвілля школярів [5, 6]. Тому туризм займає значне місце у вільному від навчання часу школярів, в період канікул, в недільні і святкові дні і є одним з основних напрямів позашкільної виховної роботи.

Шкільний туризм тісно пов'язаний з краєзнавством. Велика частина туристичних походів, екскурсій і подорожей школярів має краєзнавчий характер.

Учні знайомляться з природою і історією краю, з культурою і побутом населення, проводять суспільно-корисні роботи по охороні природи. Все частіше юним туристам даються завдання дослідницького характеру, наприклад, з пошуку корисних копалин, з огляду за чистотою і повноводністю малих річок, з обліку тварин.

Краєзнавство, що розвивається в туризмі, треба розуміти в широкому значенні слова. Краєзнавство за своїм змістом гармонійно пов'язує минуле з теперішнім часом. По-перше, краєзнавча діяльність дає можливість всебічного знайомства з рідною країною, її пам'ятниками, історією. По-друге, тісний зв'язок краєзнавства з туризмом є надзвичайно привабливою формою культурного відпочинку, відновлення фізичних сил і оздоровлення. По-третє, краєзнавство тісно пов'язано з багатьма галузями знань. Особливо цей зв'язок стосується загальної історії, історії мистецтв, фізичної і економічної географії, біології, зоології, кліматології, геології, археології, архітектури і етнографії, що дає можливість розуміти значення об'єктів і явищ, що оглядаються. По-четверте, краєзнавство і туризм пов'язані з охороною природи, пам'ятників історії і архітектури. По-п'яте, краєзнавство пов'язано з суспільним рухом, основна задача якого – всебічне підвищення господарського, культурного і соціального рівня кожного району. Знання свого краю допомагає жителям зробити його багатше і красивіше. Краєзнавство виконує важливу роль в популяризації і освоєнні нових районів туризму, а це в свою чергу сприяє розвантаженню міських вулиць і маршрутів з надмірно інтенсивним туристським рухом [2, 3].

У туристських походах і подорожах учні опановують специфічними туристськими вміннями і навиками: розбивати намет, розпалювати багаття і готувати на ньому їжу, ходити по азимуту, переправлятися, долати перешкоди.

Роль шкільного туризму не обмежується його місцем в дозвіллі школярів, його освітнім і виховним значенням. Участь школярів в туризмі щепить інтерес до нього, формує у них туристські вміння. Тим самим шкільний туризм сприяє тому, щоб туризм залишався привабливою формою дозвілля у школярів і в майбутньому житті.

Туризм в широкому значенні цього поняття є сукупністю організованих і планованих заходів, які проводяться у вигляді прогулянок, екскурсій, походів і подорожей, з метою пізнання тих, або інших географічних районів, нових країн, активного і пізнавального відпочинку, фізичного розвитку і спортивного вдосконалення.

Залежно від цього, слід розрізняти туристські заходи з переважанням елементів пізнання, освіти; з переважанням елементів фізичного виховання. В обох видах туристських заходів трудове, етичне, естетичне виховання можуть бути представлені різною мірою залежно від конкретних умов туристського походу, подорожі, екскурсії.

Специфічними рисами туризму як засобу і методу фізичного виховання є наступні:

1. Для туризму характерні яскраво виражені самостійність і ініціатива в діях учасників. Цьому сприяють польові умови життя в поході, а також придбання навичок керівництва людьми, необхідність орієнтуватися на місцевості, читати карту.

2. Туризм не виробляє вузькоспеціалізованих рухів, а забезпечує комплексний розвиток фізичних якостей і рухових навичок.

3. Всі рухові дії, вживані в процесі підготовки і протягом самого походу і подорожі, мають безпосереднє прикладне значення: ходьба, біг, подолання перешкод, пересення вантажу, їзда на велосипеді.

4. Туризм вимагає від тих, хто починає, певного мінімуму фізичної підготовленості.

5. У туризмі фізичні вправи впливають на організм залежно від умов пересування, рельєфу місцевості, метеорологічних умов, тобто певною мірою несподівано, стихійно.

6. У туристських походах і подорожах немає яскраво вираженого елемента змагання, характерного для спорту.

7. Керівництво туристськими подорожами і походами в основному здійснюється на суспільних початках.

8. Основною формою організації занять в туризмі є похід.

Спортивний туризм об'єднує любителів самодіяльних походів і подорожей; любителів гірських походів і дослідників печер.

Завдання спортивного туризму можна сформулювати так: вдосконалення фізичного розвитку; оволодіння технічними прийомами туристських вправ і вправ з інших видів спорту; оволодіння спортивно-туристською тактикою; придбання спеціальних знань і умінь з теорії туристського і спортивного тренування; виховання і розвиток певних сторін інтелектуальної, вольової і емоційної сфери [4, 7].

Висновки

1. Рекреаційна і оздоровча діяльність поєднується в туризмі з пізнавальною діяльністю.

2. Туризм виконує важливу роль в розвитку економічних і політичних знань підрастаючого покоління, в їх ознайомленні з різними сторонами економічного, культурного і політичного життя свого краю.

3. Шкільний туризм тісно пов'язаний з краєзнавством. Велика частина туристичних походів, екскурсій і подорожей школярів має краєзнавчий зміст.

4. Туризм є засобом фізичного виховання оскільки забезпечує комплексний розвиток фізичних якостей і рухових навичок. В туризмі фізичні вправи впливають на організм залежно від умов пересування, тобто певною мірою несподівано, стихійно.

Список літератури

1. *Валхис К.И.* Спутник туриста. – К.: Здоров'я, 1983. – 351 с.
2. *Даринский А.В.* Вопросы туризма в школьном курсе географии. М.Просвещение. – 1979. – 135 с.
3. *Дмитрук О.Ю., Щур Ю.В.* Безпека життєдіяльності географа з основами професійної підготовки: Навч.пос. – К., 1998
4. *Никишин Л.В., Коструб АЛ.* Туризм и здоровье. – К.: Здоров'я, 1991. – 81 с.
5. *Плешанов Е.А.* Я + Природа. – Воронеж, 1997
6. *Стрижнев А.Н.* Туристу о природе. – М., 1986

7. Федотов Ю.Н., Востоков И.Е. Спортивно-оздоровительный туризм. – М.: Советский спорт, 2002. — 96 с.
8. Щур Ю.В., Дмитрук О.Ю. Спортивно-оздоровчий туризм. Навчальний посібник. –К.: “Альтерпрес”, 2003. – 232 с.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТУРИЗМА

Елена СУРГАЙ

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. Рекреационная и оздоровительная деятельность сочетается в туризме с познавательной деятельностью. Программирование содержания туристского путешествия, его маршрута и объектов осмотра выступает как программирование познавательной деятельности туристов.

Тем самым в туризме получает свое выражение своеобразная форма образования и самообразования. Школьный туризм тесно связан с краеведением. Большая часть туристических походов, экскурсий и путешествий школьников имеет краеведческое содержание.

Специфическими чертами туризма как средства и метода физического воспитания являются обеспечение комплексного развития физических качеств и двигательных навыков, совершенствование физического развития, овладение техническими приемами туристических упражнений и упражнений из других видов спорта.

Ключевые слова: образовательное значение, познавательная деятельность, туристические походы, маршрут.

EDUCATIONAL SIGNIFICANCE OF TOURISM

Olena SURHAY

Lviv State University of Physical Culture

Abstract. Recreation and health activity is combined in tourism with cognitive activity. Programming the content of tourist trip, its itinerary and objects of sightseeing is considered as programming tourists' cognitive activity.

In such a way the specific form of education and self-education gets its expression in tourism. School tourism is closely connected with the study of a particular region. Great number of walking tours, excursions and trips of schoolchildren has regional content.

The peculiar features of tourism as a means and method of physical education are providing the complex development of physical qualities and motor skills, perfection of physical development, mastering the technique of tourist exercises and the exercises from other kinds of sport.

Key words: educational significance, cognitive, walking tours, itinerary.